

HET GRAFSCHRIFTENPROJECT

Het **grafschriftenproject** is een initiatief van de *Oudheidkundige Vereniging Didam (OVD)* waarbij de inscripties van grafzerken op de begraafplaatsen in Didam, Loil en Nieuw-Dijk worden gedocumenteerd en vastgelegd als historisch erfgoed. Door deze grafteksten te registreren blijft de lokale geschiedenis bewaard voor toekomstige generaties, ook als de stenen zelf vervagen of verdwijnen. Ook is het een bron **voor historisch/genealogisch onderzoek**: Het project biedt ook waardevolle informatie voor mensen die stambomen uitzoeken of meer willen weten over de geschiedenis van families uit Didam.

De collectie bevat inmiddels omstreeks 6.500 kaarten en heeft betrekking op de navolgende begraafplaatsen en kerkhoven: Algemene begraafplaats Martinus, Algemene begraafplaats Kerkwijk, Nederlands Hervormde begraafplaats, Parochiekerkhof Nieuw-Dijk en Parochiekerkhof in Loil.

Vanaf het begin tot het heden

In 1996 kwam bij het bestuur van de OVD vanuit de Werkgroep Grafschichtenproject Nederland te Leeuwarden het verzoek binnen om medewerking te verlenen aan het vastleggen van grafschriften in Didam, Loil en Nieuw-Dijk.

Het bestuur besloot hieraan deel te nemen en voor de gemeente Didam werd onder leiding van Mieke Bouma-De Louter (zie foto) met ondersteuning van Trees Tiemes begonnen met het inventariseren van de teksten op de graven. Het vastleggen van gegevens op grafzerken is een zeer omvangrijk en tijdrovend werk. Elke grafsteen dient gefotografeerd te worden. Daarna worden de foto's afgedrukt en op een inventarisatiekaart geplakt. Van elk kerkhof en begraafplaats in Didam,

Loil en Nieuw-Dijk is een plattegrond gemaakt zodat elk graf gemakkelijk te traceren is.

Hierbij werd gebruik gemaakt volgens richtlijnen van De Terebinth. Deze vereniging zet zich in voor het behoud van begraafplaatsen en komt op voor een betere zorg rond begraven. Met de inventarisatiekaart van De Terebinth werkt de OVD ook.

Mieke Bouma-De Louter

Tot een paar jaar voor haar overlijden in 2016 bezocht ze hiervoor met enige regelmaat de vijf begraafplaatsen in de voormalige gemeente Didam, waar ze de nieuwe graven met haar camera vastlegde voor het nageslacht. Dat deed ze aan de hand van de rouwadvertenties in de krant en de bidprentjes die ze kreeg of zelf verzamelende. Na haar dood pakte de werkgroep genealogie deze taak op wat anno heden nog steeds het geval is.

Bidprentjes

Verder was Mieke verantwoordelijk voor het beschrijven en administreren van de bijna 20.000 verzamelde bidprentjes bij de OVD. De informatie op de grafstenen en de bidprentjes wordt vooral gebruikt door mensen die stamboomonderzoek doen. “Als ik het niet doe, gaat alles voor de volgende generaties verloren”, zei ze altijd. Maar ze beleefde er ook veel plezier aan. Zeker toen ze nog met haar auto en scootmobiel de begraafplaatsen bezocht. “Je bent lekker buiten en spreekt veel mensen. Zo maak je nog eens wat mee.” De laatste jaren van

De OVD verloor in Mieke Bouma-De Louter een mooi mens en zeer gewaardeerd kaderlid. Vlak voor haar overlijden schonk zij de OVD een geldbedrag. Als eerbetoon en blijvende herinnering is het informatiepaneel Lockhorststraat-Polstraat-Bodenclauwstraat aan haar toegewijd en is ook voorzien van haar foto.

De inventarisatiekaart volgens De Terebinth

[illegible]

De voor- en achterkant vant het inventarisatiekaart De Terebinth van dominee Stork.

Gerard Johan Bernard Stork

Periode: 1907-1943

A black and white portrait of Dominee Stork, an elderly man with glasses, wearing a dark suit and a bow tie. He is seated and looking slightly to the left of the camera. The background is dark and indistinct.

Hij werd geboren op 24 november 1865 in Amsterdam. Hij was predikant in Didam van 26 mei 1907 tot aan zijn emeritaat 1 mei 1943. Hij overleed in Didam op 21 april 1951. Dominee Stork was een tactvolle en tolerante persoonlijkheid. In het openbare leven had hij diverse functies. Hij was onder meer directeur van het quarantainekamp (tijdelijke opvang en medische controle (quarantaine) van deserteurs, vluchtelingen en ontsnapte krijgsgevangenen om de verspreiding van besmettelijke ziekten te voorkomen) nabij het station. Nadien kreeg dat kamp de bestemming kinderkamp, alwaar verzwakte stadskinderen weer op krachten konden komen. Het **Dominee Storkpark** is een klein, groen dorpspark voorheen bekend als het centrumpark, gelegen tussen de Mariakerk en de Protestantse kerk. Op advies van OVD is dit park in 2013 naar hem vernoemd vanwege zijn vele verdiensten voor de gemeenschap.

Vanaf 2014 kreeg het een vervolg

Enkele jaren voor de dood van Mieke werd het fotograferen van grafzerken overgenomen door José Rasing, Henk Wiendels en Gerda Derksen. De verwerking van de inventaristiekaarten werden hierbij ook digitaal ingebracht, vanaf die tijd door Bennie Wiendels, Faisca Vos en Ria Ansems. Tot 2024 is de huidige situatie bijgewerkt.

Algemene begraafplaats Martinus

Grafzerken kunnen niet altijd worden geruimd omdat ze een **historische, culturele of monumentale waarde** hebben. Soms gaat het om graven van belangrijke personen of maken ze deel uit van beschermd erfgoed. In zulke gevallen worden ze door de gemeentelijke instanties beschermd en moeten ze behouden blijven, ook als de grafrechten zijn verlopen.

Eind jaren zestig van de vorige eeuw raakte het kerkhof Sint Martinus geleidelijk vol. In 1975 werd door het toenmalig kerkbestuur St. Martinus het formele besluit genomen om het kerkhof over te dragen aan de gemeente Didam. Tegelijkertijd zocht de gemeente naar een geschikte locatie voor aanleg van een nieuwe begraafplaats. In 1978 kon de begraafplaats aan de Kerkwijkweg geopend worden. Vanaf dat moment kon er met uitzondering van oude rechten niet meer begraven worden op de Martinus begraafplaats.

Zoeken naar nieuwe wegen

Een begraafplaats waar niet meer wordt begraven is al snel aan verval toe. Toen de begraafplaats aan de Kerkwijkweg vol raakte moest het gemeentebestuur een keuze maken: een uitbreiding van de begraafplaats aan de Kerkwijkweg of het herinrichten van de Martinus begraafplaats. Bij besluit van 14 december 2004 werd besloten tot herinrichting Martinus. Voor advies werd de monumentencommissie, het Gelders Genootschap en de OVD ingeschakeld vertegenwoordigd door Jan Bolder (namens monumentencommissie) en Jan Beursken (namens OVD). Om plaats te maken moesten er ook graven geruimd of verplaatst worden. Van de 1280 graven werden er bijna 850 geruimd. Enkele graven kregen hierna een beschermde status.

GRAVEN MET BESCHERMDE STATUS

1 Rijkmonument en 58 gemeentelijke monumenten in totaal.

Rijkmonument: van nationaal historisch of cultureel belang, aangewezen door de rijksoverheid. Strengere bescherming en vaak landelijke subsidiemogelijkheden.

Gemeentelijk monument: van lokaal historisch of cultureel belang, aangewezen door de gemeente. Bescherming via gemeentelijke regels, die per gemeente kunnen verschillen.

De gemeentelijke monumenten zijn onderverdeeld in:

- ① Personen met verdiensten voor kerk en samenleving
- ② Personen gestorven in bijzondere omstandigheden
- ③ Piestergraven
- ④ Zustergraven
- ⑤ Oorlogsgraf
- ⑥ Bijzonderheid van het grafmonument

RIJKSMONUMENT: Het familiegraf Von der Haar. In dit zijn begraven Joseph Friedrich von der Haar 1854-1923, Maria Helena von der Haar-Meijer 1871-1923. Uit dit huwelijk werden 6 kinderen geboren. Joseph von der Haar was een handelsreiziger in manufacturen die oorspronkelijk ermee langs de deur ging. Later in 1901 ging hij verder aan de Kerkstraat met winkelverkoop.

GEMEENTELIJKE MONUMENTEN OP DE MARTINUS BEGRAAFPLAATS

Beschermde graven ontstaan na advies monumentencommissie en OVD.

Zie ook OVD-jaarboek 2012 (pag 13-33).

① Personen met verdiensten voor kerk en samenleving	Bron/ bronnen
Lodewijk Wenting en echtgenote: kerkmeester Sint Martinusparochie 1910-1929 en Raad van toezicht Boerenleenbank 1897-1929.	Kerkenboek Didam 100 jaar bankieren in Didam
Jan Wienholts en echtgenote: raadslid 1939-1970, waarvan in de periode 1958-1966 als wethouder.	Didam in de 20 ^e eeuw en Didam 1815-2005.
Maria Anna Herckenrath: wijkzuster /wijkverpleegkundige gedurende 13 jaar en hulpverlener van het Wit-Gele Kruis.	Weekblad 'De Liemers' 5 juni 1964.
Jan Rasing en echtgenote: kerkmeester 1929-1958 en Rvt Boerenleenbank 1927-1952.	Kerkenboek Didam 100 jaar bankieren in Didam
Elisabeth A. Schuurman-Markhorst en echtgenoot: zij was de laatste gemeenteverloskundige/ vroedvrouw 1917-1957.	Didam in de 20 ^e eeuw
Frans H. Coenen en echtgenote: raadslid /wethouder Middenstandvereniging Onderlinge Hulp en Ziekenzorg	Weekblad 'De Liemers' 6 maart 1954 en Didam 1815-2005.
Nol Tinneveld en echtgenote: historicus, wethouder 1958-1974, redacteur De Liemers, medeoprichter vv Sprinkhanen, secretaris/penningmeester DES, onderwijzer lagere school Nieuw-Dijk 1931-1967 en auteur diverse boeken.	Didam in de 20 ^e eeuw Didam 1815-2005.
Jan Giesen: Kerkmeester 1939-1968	Kerkenboek Didam
Johannes A.M. Dunselman: gemeentearts, huisarts en chirurg in de periode 1926-1960.	Didam in de 20 ^e eeuw
Hend A. Loeters en echtgenote: ereburger van Didam, raadslid 1919-1958 waaronder wethouder in de periode 1923-1927 / 1931-1935/ 1946-1958.	Didam in de 20 ^e eeuw Didam 1815-2005.
Willem Sanders en echtgenote: koster Martinuskerk 1921-1965	OVD-jaarboek 2012
Hermanus G.M. van Romondt: notaris, bestuurder Wit-Gele Kruis Didam en voorzitter R.K.-armbestuur Sint Martinusparochie.	OVD-jaarboek 2005 Kerkenboek Didam
Bernardus J.L.M. Thuis en echtgenote: kerkmeester 1938-1951, bestuur Boerenleenbank 1939-1951, raadslid/wethouder 1919-1949.	Kerkenboek Didam, 100 jaar bankieren in Didam Didam 1815-2005
Antonius H. van Romondt , notaris in Didam, lid R.K.-kerkbestuur Sint Martinusparochie 1926-1947, penningmeester schoolbestuur 1921-1924, secretaris commissie beheer en vanaf 1924 tot 1947 commissie van toezicht landbouwschool Didam	

Engelbertus H.H. Thuis en echtgenote: kerkmeester 1891-1936, bestuur Boerenleenbank 1897-1939.	Kerkenboek Didam, 100 jaar bankieren in Didam
Albertus G. Hebing, regent Albertusgesticht, raadslid/wethouder 1893-1897	Didam in de 20 ^e eeuw Didam 1815-2005. 100 jaar Albertusstichting
Willem A.J. Giesen en echtgenote: kerkmeester 1918-1939, bestuur Boerenleenbank 1920-1939, tijdelijk wethouder/raadslid in de periode 1910-1920.	Kerkenboek Didam, 100 jaar bankieren in Didam Didam 1815-2005
Johannes W. (Willem) Cornelissen en echtgenote	
J. van Raaij en echtgenote	
② Personen gestorven in bijzondere omstandigheden	Bron/ bronnen
A.J. (Louis) van Raaij en H.M. (Henk) van Dulmen: meester en zijn knecht: door oorlogsgeweld omgekomen op 14 februari 1945 (liggen bij elkaar in één graf)	Bezetting en bevrijding Didam 1940-1945
Hermanus (Herman) Krauts: omgekomen tijdens bouw van de Evangelische kerk in Emmerich	OVD-jaarboek 2004
Johannes Everardus (Jan) Willemsen: omgekomen bij reddingswerk waternoodramp in 1953	
③ Piestergraven	Bron/ bronnen
G. Troost: (pastoor Martinusparochie 1809-1842	OVD-jaarboek 2012
A. Hulshof: (pastoor Martinus) 1851-1875	Idem zijn dienstjaren
P.J. Tasset: (pastoor Martinus) 1875-1895	Idem
C.A.J. Otten: (pastoor Martinus) 1895-1908	Idem
G.A. Reuvekamp: (pastoor Martinus) 1908-1946	Idem
A.F.A. Janssen: (pastoor Martinus 1946-1961 en pastoor Mariapaochie)	Idem
L.G. Kolks: (pastoor Mariapaochie) 1969-1977	Idem
M. Schut: (priester)	Idem
L. Berk: (emiritis pastoor van Nes (1824-1890)	Idem
C.W.M. Hoogveld: (als geestelijke verbonden aan de kapel Sint Albertusstichting in de periode 1962-1977	Idem
E.E.V. Savenenije: (rector kapel Sint Albertusstichting)	Idem
④ Zustergraven	Bron/ bronnen
Raymunda Veldman: congregatie J.M.J. (1894-1973)	OVD-jaarboek 2012 (leeftijd)
Ignas Kropman: idem (1906-1974)	Idem
Dominique Draper: idem (1925-1974)	Idem
Casmira Leeuwe: Congregatie zusters Sint Jozef Amersfoort (1880-1915)	
Petra Bult: (1891-1918)	Idem
Avelina Miltenburg: (1900-1929)	Idem
Wilfrida Jansen: (1889-1966)	Idem
Gerlaca van Rooijen: (1908-1935)	Idem
Gerarda Brugman: (1866-1943)	Idem
Donata Loman: (1865-1945)	Idem
Chantal Kaak: (1886-1952)	Idem
Borromea Albrink: (1876-1952)	Idem
Bernadette Verlaan: (1903-1959)	Idem

Eugenia French: (1902-1959)	Idem
© Oorlogsgraf	Bron/ bronnen
P.P. Peters: (1908-1945) Arbeidsinzet omgekomen in Hamburg-Wilhelmsburg.	OVD-jaarboek
© Bijzonderheid van het grafmonument	Bron/ bronnen
Aleida Looman: (kindergraf)	OVD-jaarboek 2012 *
Heinie Rosendaal: (kindergraf)	
T.X. Gal: (kindergraf)	
H.P.A.M. Herkuleijns: (gedenkpaal houtsnijwerk)	
A. Wanders	
J.C.P. Tiemessen	
Helena Bernardina Damen: (kransdoos-graftrommel)	
H. Kuppens	
M. Heymans en A.J.J.M. Sassen	
R. Kuppens-aan de Stegge	
G.A. ter Voert	
Monique H.M. Gilsing: (afbeelding en materiaal)	
Maria Gerharda Ignatia von der Haar: (glas)	
H.van Raaij en A. Kaal: (gietijzeren hekwerk)	
Hein Nova: (ijzeren kruis Jezus)	
M. Hendriksen de weduwe van S.R. Fierkens	
G. Verheij	
En driemaal anoniem	

* Sommige graven zijn nog toegevoegd na advies van het Gelders Genootschap

GEMEENTELIJKE MONUMENTEN OP DE NEDERLANDS HERVORMDE BEGRAAFPLAATS AAN DE WILHELMINASTRAAT

In 2009 werd de Nederlands Hervormde begraafplaats op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. In de redengevende beschrijving is onder meer vermeld dat het toegangshek met muur en de grafmonumenten van de familie Van Embden, oud-burgemeester jhr. G.W. van der Does, mr. P.A. Bloemers en dominee D.J. Gulden bijzondere objecten zijn.

Dominees	Bron/ bronnen
Dominee Daniel Johan Gulden	Kerkenboek Didam 100 jaar
Dominee Gerard Johan Bernard Stork en echtgenote	Idem
Burgemeesters	
Familiegraf van Embden	Didam 1815-2005
Jhr. G.W. van der Does	Idem
Militairen uit de Gemeenebest (oorlogsgraven)	
F.G. Starling	
Ali Mosulin	
Overig	
Mr. P.A. Bloemers	

Terzijde: De Algemene begraafplaats Kerkwijk en de parochiekerkhoven in Nieuw-Dijk en in Loil kennen geen beschermde graven.